

n

Kertomus hum.kand. Jouko Rätyn kaivauttamista rautakautisista asuinpaikkalöydöksistä elokuun 3-18. päivien välisenä aikana vuonna 1971 Tampereen Messukylän Takahuhdin Linnan talon alueella. Alue on kaavoituksessa vuodesta 1972 tunnuksella 5/5586/Pappila/Tampere ja osoitteella: As. Oy. Haukkakartano, Takahuhdinkatu 75 , 33560 Tampere 56.

Kertomukseen liittyvät yleiskartat 1 - 5 , kaivauskartat 6 - 10 , valokuvanegatiivit 38394 - ~~38450~~, ~~38451a~~ - 38460a , 38796-38800. kuvataulut I - XVII sekä diarionumero 18440:1-36 (14.9.1971). Ks. myös inv.löytöjä, diar. 18811 ja Tampereen inv.kertomusta 1971-72 , kohde n:o 24 .

Sijainti

Tutkimuskohde sijaitsee Hämeen läänin Pirkanmaan talousalueen Tampereen kaupungissa, kaupunkiin vuonna 1947 liitetyn Messukylän Takahuhdin kylässä, kylän länsipäässä olevan Linnan tilan päärakennuksen välittömässä tuntumassa pihapuistikossa.

Linnan talo sijaitsee korkeimmalla kohdalla mäkiharjanteella, jonka päällä koko Takahuhdin kylä on aikanaan sijainnut ennen Messukylän liitosta kaupunkiin. Harjanne on matalampi ja loivempi, mutta samansuuntainen kuin eteläisen laakson toisella puolella kohoava Messukylän harju, mikä itse asiassa on osa koko Tampereen halkaisevasta harjujonosta, mikä Pyhäjärven länsipuolelta lähtevänä kehittyy järvikannaksella Pispalan- ja Pyykinharjuksi jatkuen edelleen Kalevankankaana ja Messukylän harjuna itään. Messukylän ja Takahuhdin välillä on viljava laakso, jossa aikoinaan kulkenut vesitie on täysin umpeutunut - lukuunottamatta vähäistä "KALMO" -nimistä soista niittypalstaa Linnan tilan kohdalla. Kalmo-nimitys viittaa jonkinlaiseen uhriperinteeseen, mahdolliseen uhrilähteeseen (ks. Tampereen inv. kert. kohde n:o 25) . Takahuhdin kylän pohjoispuolella harjanne laskeutuu loivasti kohti Näsijärven Aitolahtea, jonka eteläinen ja pohjoinen ranta-alue on aikanaan kuulunut Takahuhdin kylän tai Messukylän nautinta-alueeseen.

Historiikki

Linnan muinaisjäännösalue löytyi ylläkirjoittaneen inventoimissa Tampereen kiinteitä muinaisjäännöksiä kesäkuussa 1971. Virikkeen alueen tarkemmalle tutkimiselle antoi nimenomaan nimi : LINNA , joka on mainittu Hj. Appelgrenin teoksessa " Suomen muinaislinnat. Tutkimus vertailevan muinaistieteen alalla". SMYA XII . Helsinki 1891, s. 19 . Tämä tutkimus puolestaan viittaa tältä osin Reinholmin kokoelmien numeroon 8 sivulla 132.

Appelgren on teoksessaan maininnut kaikki Suomessa esiintyvät "linna" , "linnoitukseen" tai "linnavuoreen" viittaavat paikannimet sekä selviteltyt paikannimien mahdollista merkitystä puolustus- tai varustuspaikkana. Useimpien paikannimien kohdalla selvittely on kuitenkin ollut ja on yhä mahdotonta, joten niiden osalta esiintymisellä Appelgrenin kirjassa on vain kurioositeetti-arvo. Näin on myös Messukylän Takahuhdin Linna-nimen tausta jäänyt selvittämättä, teos tosin mainitsee sen tilan ja tilan päärakennuksen nimenä.

Linna-nimen selvittelyssä emme varmuudella pääse 1500-lukua aikaisemmaksi. On tietenkin mahdollista, että alueella on keskiajalla tai vielä varhemminkin ollut jonkinlainen kylän yhteinen turvapaikka, onhan alue Takahuhdin korkein paikka ja sieltä on todennäköisesti ollut varsin hyvä näköala joka puolelle. Alueella sijaitsevat isot maakivet ja niiden juurelle ladotut kiveykset viittaavat myös asutukseen, - toisaalta ne kylläkin johtavat ajatuksen myös toisentyypisiin muinaisjäännöksiin kuin mitä vartiopaikasta saattaisi jäljellejää. Jättääksemme spekulatiot kuitenkin myöhemmäksi on merkittävää, että paikannimenä ja alueella kohonneen rakennuksen sekä vieläpä itse tilaa hallinneen suvun nimenä Linna on vanha. Kirkonkirjojen, verotuskirjojen ja muiden lähteiden perusteella Messukylän ja Takahuhdin väestön kohdalla on havaittavissa selvää stabiliteettia. Paitsi Linnan , myös monien muiden sukujen, talojen tai tilojen nimet ja alkuperä on johdettavissa keski- ja uuden ajan taitteesta.

Linnan tilan ja rakennuksen historia päättyi kaivauksen jälkeen vuonna 1971 , sillä suvun viimeinen tilaa hallinnut isäntä diplomi-insinööri Antti Linna möi viimeisen , tilan päärakennusta ympäröivän puistoalueen rakennusmaaksi paikalle tulevan As.Oy. Haukkakartanon kolmea kerrostaloa varten.

Takahuhdin aikaisemmat tutkimukset

Linnan muinaisjäännökset eivät muodosta ajallisesti tai paikallisesti irrallista kohdetta Messukylän esihistoriassa. Lähituntumassa, muutama sata metriä itään osoitteessa Huunalankatu 9 olevan asuinrakennuksen perustuksissa sijaitsee vuonna 1908 löydetyn merovinkiajan pienen, mutta rikkaan kalmiston löytöpaikka. Tätä Kukkojenkiven(mäen) kalmistoa ovat tutkineet Alfred Hackman vuonna 1909 ja A.M. Tallgren vuonna 1913 (diar. 5240:1-29 ; 5351:1-53 ; 6337:1-16 ; kaivauskertomukset topogr. arkist.). Kalmisto on Tampereen inv. kertomuksessa n:o 26.

Kukkojenkiven kalmistosta kaakkoon Ristinarkun lähellä olevan Pappulanmäen ympäristössä sijaitsee ilmeinen, edellistä laajempi kalmisto. Ensimmäinen talteensaatu löytö - irtolöytönä silloin käsitelty - on vuodelta 1959. Aluetta ei ole perusteellisesti tutkittu. Tampereen inv. kertomuksessa n:o 27. (Diar. 14577 ; 18817 ; Hämeen Museo 1549:1 ; Hämeen Museo 2831 .)

Pappulanmäestä itäkoilliseen puolisen kilometriä sijaitsee jälleen laaja ja vain osittain tutkittu vanhemman rautakauden polttokalmisto, Veijanmäen kalmisto. Ensimmäiset löydöt ilmaantuivat vuonna 1881 ja sen jälkeen löytöjä on ilmaantunut lyhyen ajan sisällä lukuisasti eri puolilla laajaa aluetta, viimeinen löydöistä on vuodelta 1912. Kohde on inv. kertomuksessa n:o 28. (Diar. 2536:361 ; 2635:492 ; 2986:4 ; 3150:1 ; 5351:54 ; 6066:1-3 ; 18819 ; Hämeen Museo 185:1-3 ; Satakunnan Museo 10150 .)

Kaikki mainitut Takahuhdin kalmistojen löydöt on siis ajoitettu 7.-8. vuosisadoille, mihin löydöt päättyvät. Vuonna 1961 löydetyn ja vuosina 1962 Esko Sarasmon suorittaman kaivauksen sekä 1971 suoritettun seulonnan perusteella Tampereen Messukylän Vilusenharjun kalmiston löydöt näyttävät ajoittuvan puolestaan mainittuja seuraaville vuosisadoille jatkuen ennakkotietojen mukaan varsin myöhäiseen keskiaikaan asti (diar. 17208 ; 18556 ; 18820 ; Sarasmon ja Wallinmaan kaivauskertomukset v. 1962 ja 1971 topogr.ark.).

Keskiajan loppupuolella rakennettiin Messukylän harjulle kivikirkko, alueella vaikuttaa ainakin jo tuolloin olevan kristillistä asutusta - tosin kivikirkon pienestä hautausmaasta on löytynyt jonkin verran keskiajan esineistöä vainajan mukana haudattuna. Näiden kronologisten löytöjen perusteella ovat jotkut tutkijat päätyneet siihen, että Messukylän asujaimiston jatkuvuus ainakin 7.vuosisadalta historialliseen aikaan on enemmän kuin ilmeistä.

Ekologia

Linnan tilan jäljelläoleva maa-alue supistuu kaivaushetkellä pää-
rakennuksen ympärillä olevaan rehevään hoidettuun puistoon. Ete-
lässä puistoaluetta rajoittavat omenatarha ja kuusiainka, kuusi-
aita on niinikään pohjoispuolella kun taas itäistä osaa reunustaa
sireeniaita ja läntistä sivua Takahuhdin tien varren korkeat leh-
mukset. Talon paraatipuoli on tiellepäin, talon edessä leviää
ruohokenttä puistokäytävineen ja muutamine lehmuksineen, omena-
puineen ja mäntyineen. Tieltä johtaa päärakennuksen taakse, mis-
sä on pääsisäänkulku, lehmuskuja. Kujan loppupään muodostavat
puolestaan muutamat koivut. Koivujen vieressä muutaman metrin
päässä sijaitsee muodostettu maakumpu, johon on tehty kellari ja
sen päälle vaja, joka toimii samalla autotallina. Päärakennukses-
ta poispäin vajan takana sijaitsee vähän alempana oleva saunara-
kennus ja tästä itään maan noustessa varsin voimakkaasti kohoaa
maakumpu, jonka idänpuoleinen sivu puolestaan on maanpinnan
tasolla. Kummun päällä kasvaa sireenimaja. Kummun takana on alje,
jolla sijaitsee aitta ja purettu pakarirakennus, läheisyydessä
on lisäksi puretun talousrakennuksen paikka. Puiston tässä osas-
sa - kummun ympäristössä - kiinnittyy huomio suuriin maakiiviin,
samoinkuin niitä on runsaasti puiston luoteispäädyssä. Puusto
käsittää koivuja, lehmuksia, jalavia ja vaahgeroita. Aluskas-
villisuus rehottaa täynnä puiden taimia, joita ei ole istutettu.

Linnan päärakennuksen pääsisäänkäynnin edustalla on pieni koris-
tesuihkuallas ja siitä pohjoiseen heinikon keskeällä suuri maaki-
vi. Maakiven edustalle, joka pihahietikon ja kiven välillä on
muuta nurmikkoa korkeammalla erottuva, on istutettu kalliokasve-
ja. Päärakennuksen pohjoispäässä sijaitsee ns. Vanha Linna, van-
ha päärakennus poikittaissuuntaisena ja sen vierellä luhtiaitta-
riihi-vaja-yhdistelmä. Päärakennus sijaitsee läntiseen nurmikkoon
nähdessä maapengerin päällä, joka on keinotekoinen ja moderni,
myös Vanha Linna on nurmikkoa korkeammalla, pengermän muodostaa
kuitenkin eräänlainen kivetytys ja sen päällä oleva sireeniaita.
Vanhan Linnan pengermän iätystä ei tutkittu.

Linnan keskusalue muodostaa koko ympäristölle, joka on täynnä
asutusta ja puustoa kokonaan vaille täysin poikkeavan, rehevän
vastakohtan.

Tutkimukset

Kartassa 2 ilmenevien tutkimuskohteiden 1 ja 2 löytyminen inventoinnin yhteydessä aiheutti alueen pikaisen rauhoituksen. Alueen osaanut Rakennusliike Auttila järjesti kuitenkin nopeasti tutkimusvarat ja niin kaivaus päästiin suorittamaan jo elokuun aikana samana kesänä. Kaivaukseen osallistui piirtäjänä yo. Veikko Pakkanen ja lapiomiehinä oli 11 miestä ja naista, joista noin puolet opiskelijoita.

Inventoinnin aikana sain avukseni Vilusenharjun tutkimustyömaalta kaksi kaupungin lapiomiestä tutkimaan tekstissä mainitun maakummun - kartassa 2 : tutkimuskohde I . Kummun pohjalla tuntui olevan kiviä, lisäksi löytynyt pieni luunsiru ja keramiikan kapale antoivat aiheen kummun jatkotutkimukselle. Lisäksi kartan 2 tutkimuskohteessa II tien ja vajan väliin tehty koeoja b paljasti rakennuksen kummankin puolen olevan turpeen alaisen kiveyksen, josta tuli muutamia keramiikanpaloja kivien päältä. Tätä kohdetta ei kaivettu kesän -71 aikana, vaan se on edelleen rauhoitettuna kaivettavaksi lähitulevaisuudessa. Tämä kumpu-kiveys on koillinen-lounas-suunnassa n. 17,5 m ja kaakko-luode-suunnassa noin 15 metriä, sen keskellä on kellari-vaja-rakennus. Keramiikkalöydöt diariossa n:o:lla 18811.

Kaivauksen aluksi tehtiin epäiltäviin kohtiin koeojia seuraavasti:

a₁₋₂ : Päärakennuksen pääsisäänkäynnin kohdalla olevan suuren maakiven edustalla olevan maakohoutuman poikki, sekä ...

g-f : ... kiven pohjoispuolelle.

Koeojat a₁₋₂ paljastivat turpeen alaisen epätasaisen kivilatomuksen, joka muodostuu säännöllisen kokoisista n. 20 á 30 cm halkaisijaltaan olevista kivistä. Mainittujen koeojien risteyksestä maakiven puolelta kiven juuresta löytyi mullan joukosta lähes yhdessä kasassa yhteensä 19 tummaa saviastianpalaa. Näistä neljä on astian reunapalaa, joista ainakin kolme on saman astian vierekäisiä paloja ja joissa on pistekoristelua. Lisäksi viisi muuta palaa on koristeltu samalla tavalla ja 10 on ilman koristelua. Koeojasta a₁ löytyi liuske-esineen kärki. Hiiliä löytyi kummastakin koeojasta. Diario 18440:1-2. Koeojista g-f löytyi hevosen hammas, muttei muuta merkittävää (hammas on palanut). Diar. 18440:3. Tämä tutkimuskohteena ja muinaisjäännöksenä n:o III käsitelty alue on rauhoitettu ympärillä olevine puusuojavyöhykkeineen As.Oy. Haukkakartanon pihapuistikoksi.

- c : tämä 12 metriä pitkä koillinen -kaakko-suunnassa kulkeva koeoja poikittaa maapengerin, jonka varaan pääraakennus on osittain tehty (kartta 2). Tämä 1,5 metrin syvyyteen osittain tehty oja osoitti, että maapenger on laadultaan moderni, muodostuen pääasiassa savensekai-sesta mullasta. Pengerin alapäässä tuli esiin myös hiekkakiviä ja kiviä, jolloin kivien runsauden takia alue myöhemmin laajennettiin kaivausalueeksi V. Varsinaiselta kaivausalueelta ojaa jatkettiin noin neljä metriä maapohjan ollessa aluksi ruskeata hiekkaa, sen jälkeen savihiekkaa. Tämän jatkeen alueelta tuli esiin löytönä n:o 18440:4, katkennut, sektorinmuotoinen hioinkivi, jonka mitat ovat 104x95/32x26 mm. Esine on hiekkakiveä ja tyy-piltään kivikautinen. Korkeutta ei ehditty paikallistaa, koska löytäjä oli ehtinyt kaivaa aluetta syvempään ennen esineen havaitsemista. Tämän läheisyydestä löytyi neulantapainen luuesine tai esineen osa, palanut, diar. 18440:5. Ojasta tulivat lisäksi eläimen lonkkaluu ja koukkumaisia metallilankoja 4 kpl, metallin palanen, kaksi metallilevyn kappaletta, diar. 18440:6-7. Ks. kartta 2 ja 9.
- d₁₋₂: tämä koeoja tuli päärakennuksen paraatipuolelle kivikoiselle maakohoutumalle, jolla kasvoi moninaisia kalliokasveja istutettuina. Oja paljasti kallion päälle tehdyn kiveyksen (raunion), joka tutkittiin kohteena IV. Löydöistä puhutaan kaivauksen yhteydessä. Kartat 2,9,10.
- e₁₋₂: koeoja sijaitsee paraatin pengermäportaiden edustalla tuuheiden lehmusten alla kohoavien maakivien keskellä. Löytönä tuli yksi saviastianpala, diar. 18440:8, muttei muuta merkittävää ilmennyt. Kartta 2 ja 9.

Varsinainen kaivaus suoritettiin kesän -71 aikana siis tutkimuskohteissa I, IV ja V, jotka sidottiin paalutuksella toisiinsa.

KOHDE I, maakumpu 1, kivilatomus 1, kartat 6-7.

Paalutuksen jälkeen suoritettiin maanpinnan vaaitus käyttämällä aluksi hyväksi päärakennuksen nurkan tunnettua korkeutta ja myöhemmin kaupungin mittausosaston toimittamaa puun kylkeen naulat-tua tarkistettua korkeusviivaa 107,00 metriä ymp. Lähin kiveen merkitty kiintopiste sijaitsee rauhoitetussa ~~Kukkonkivessä~~ "Jättiläisenkivessä" puistikon ~~p~~hjoispäässä sijaitsevan asunto-alueen keskellä.

Maakumpu avattiin ristikkäissektoreittain, ensin sektorit I ja III,

sektorit kaivettiin 10 cm:n tasoina pohjan kiveykseen saakka. Tasoja ei piirretty, mutta löydöt poimittiin ja punnittiin sekä merkittiin karttaan. Kummun halkaisijaprofiilit piirrettiin, minkä jälkeen avattiin vastaavasti sektorit II ja IV. Tämän jälkeen kokonaan näkyvissä oleva pohjakiveys piirrettiin ja valokuvattiin sekä löydöt merkittiin ja vaaitettiin kiveyksen kanssa. Lopuksi tarkastettiin kiveyksen alusta, josta ei tullut esille mitään erityistä. Ruuduista L:5, K:4 ja M:5 otettiin maanäytteet.

Havainnot ja löydöt

Maakumpu peitti alleen laajan 10 á 40 cm halkaisijaltaan olevista kivistä kasatun latomuksen tai paremminkin epäsäännöllisen kiveyksen. Kummun päällä oleva sireenimaja on parinkymmenen vuoden ikäinen, kummun reunoja on tuettu sementtilohkareilla. Kumpu itsessään muodostui pinnalta humuksesta, mutta sisältä osittain puhtaasta, osittain mullan sekotteisesta likaisesta hiekasta - johon on sekottunut myös vähän tuhkaa, kummun alapäässä sektoreiden II ja III kohdalla turpeen alusta on likaista hiekkaa tai lähes hiesua. Kummusta löytyivät seuraavat löydöt:

- 18440:14 kiviesineen kpl , 31x20x7 mm , isketty , - sijainti ruudussa L:6, maakiven päällä ;
- 15 dreijalla tehty keramiikan kappale, 73x45x7 mm , kaksi pintakuoppaa, harmaata tiivistä savea, - L:6 , vl. 180 ;
- 16 kivihioin, liusketta , 196x50x29 mm , kyljissä hankausviivoja, hiomapinnoilla pitkittäisiä naarmuja,-profiili K/L-N/O: 5/6 , löytö n:o 1 , ~~vt~~

Kummun ytimenä on suuri maakivi, jonka juurella ruuduissa L:5-6 ja M:5 on hiiliä ja tuhkaa sekä palaneita kiviä merkkeinä tulenpidosta. Varsinaista liesikiveystä ei ollut, mutta ruudussa L:6 olevan maakiven onkalon- joka oli voimakkaasti noettunutta alla oleva maapohja oli kivetty ympäristön tapaan. Tästä löytyi kovan kuumuuden polttamaa hiilimurskaa, kun taas ruudussa L:5 löytyi myös pitkiä sysihiiliä, joukossa myös osittain palamatonta puuta. Muut löydöt:

- 12 eläimen torahammas kivien välistä, - I:6
- 13 viillettyjä nahansuikaleita 3 kpl:tta kiveyksen päältä (parkittuja ?), - K:6 , vl.195-8 ;
- 17 kivihioimen kärkikpl, 89x55x13 mm. , - L:5 , vl. 205 , kivien välissä ;

18. saviastianpaloja 52 kpl:tta ja muruja 22 kpl:tta, sideaineena kiille ja kvartsimuruset sekä hiekkaa , - L-M:5 , vl. 205-215;
19. keramiikan seassa olevia rapakiven paloja 6 kpl., ks. ed. kohtaa ;
20. hiilinäyte, joukossa sysihiiliä,- L+M:5 ;
21. kvartsi-iskos , - L:4 ;
22. kvartsiesine , 42x39x18 mm , - K:4 ; - ruuduissa K-L:4 löytyi kiveyksestä kummas-takin n. 15 á 25 cm:n suuruinen puhdasta kvartsia oleva kivi, jossa oli iskusärmiä, kivet eivät muuten poikenneet muista kivistä .

KOHDE IV , raunio. Kartat 9-10

Kohde tutkittiin samalla tavalla kuin n:o I . Löydöt tulivat kivien raoista, pohjalta. Raunio on hyvin epämääräinen, tosin selvästi rajattu. Se koostuu maasta työntyvistä kalliosta, jonka päälle on kasattu erisuuruisia kiviä 10 cm:n suuruisista alkaen aina yli miehennostannaisten. Kiveys kallion päällä on 1-kerroksinen, ja todennäköisesti syntynyt vähitellen, sen päällä olevasta runsaasta humuskerroksesta huolimatta. Paitsi luetteloon mukaanoitettuja löytöjä, tuli kivien välistä, sinne heitettyinä tai suorastaan pistettynä mm. rautainen ruostunut hedelmäveitsi, rautaromua (modernia), koksia. Löydöt:

23. rautakuonan kpl , - B:2 ;
24. saviastian palanen, - B:2 ;
25. luuesine, 81x35x5 mm , - B:2 ;
26. eläimen sahattu sääriluun kpl., palanut, C:2 ;
27. eläimen nivelluita 4 kpl., palan.,- B:2 ;
28. eläimen reisiruu, palan. , - B:2 ;
29. kivihioimen kärkikpl, liusketta, 62x52x10 mm , vl. 313 (O= 107,44 m ymp.), löytö n:o 3 , - C:3 ;
30. kiviesineen kärki, 23x18x5 mm , kiven vieressä, vl 327 (O= 107,44 m ymp), löytö n:o 4 , - C:3 ;
31. lohkokiviä 2 kpl. , ks. edell. ;
32. poltettuja luunsiruja 6 kpl., - C:3 ;
33. erilaisia luun kappaleita 20 kpl. , - C-D:3;

Vaaituksessa käytettiin kiintopisteenä aikaisemmin mainittua

korkeusviivaa 107,00 m ymp. Apupisteinä käytettiin ed.m. hyväksikäyttäen rakennuksen nurkkaa , jonka korkeudeksi tuli 107,44 m ymp.

KOHDE V , kiveys . Kartat 9-10.

Kiintopiste ja apupiste samat kuin edellisessä. Tämä runsaamman kivimääränsä vuoksi muusta ympäristöstä poikkeava tasainen alue, tuli esiin koeoja c:n kaivauksen yhteydessä ja tutkittiin koe-luontoisesti. Alueella ei ole kivilatomusta tai röykkiötä, vaan muuten vaan runsaammin kiviä sora- tai hiekkapohjassa. Kivinen alue näyttää jatkuvan epämääräisesti kohti tutkimuskohde IV:ää, mutta koska kohteen luoteispäässä kivien ja maanpinnan tasokorkeus muuttuu, eikä merkittävää ole tässä päässä havaittavissa, ei kaivausta jatkettu laajemmalle. Muualla kiveys päättyy siellä täällä ilmeneviin yksittäisiin kiviin. Kaivaus suoritettiin normaalisti tasoittain jättämällä isommat kivet näkyviin. Isojen kivien pohjatasoon asti maassa esiintyy likaista hiekkaa, tämän jälkeen tämä hienompi hiekka muuttuu soraksi ja syvemällä on puhdasta ja karkeata ruosteista soraa kaikkialla. Ruudussa H:6 - vl. 333 - esiintyi pyöreä noin 10 cm halkaisijaltaan oleva hiilitäplä, jonka keskellä oli pystyssä pieni palanen hiiltä, jonka alapää oli osittain palamatonta puuta (18440:36), päällä palanut maa oli hiilitäplää laajempi, n. 30 cm halkaisijaltaan. Koeoja c:n juuressa ruudussa H:7 oli hioitunut tai hiottu kivi, jota ei sen suuruuden vuoksi otettu talteen. Keramiikkaa tuli eri puolilta kaivausaluetta .

- Löydöt:
- 34. Saviastian paloja 12 kpl, murusia 11 kpl.,
eri puolilta aluetta, korkeus ml. n. 349 ;
  - 35. ruosteen peittämä metalliesine, luultavasti
rautaa, vl. 330 , - H:6 , löytö n:o 5 ;
  - 36. hiilinäyte, vl. 333 , - H:6 .

Johtopäätökset

Maakumpu 1 vaikuttaa myöhään muodostetulta, tätä tukee ainakin nahkappaleet (18440:13), jotka löytyivät kummun pohjalta humuksesta. Kumpu on ehkä parhaiten ajoitettavissa dreiijalla tehdyn keramiikkappaleen avulla (18440:15), mikä on varmasti historiallinen jäännös.

Sensijaan kummun alla oleva kivilatomus, joka on 1-kerroksinen, ajoittuu rautakautiseksi keramiikkansa perusteella. Metalliesineitä ei löytynyt, eikä myöskään merkkejä hautauksesta, ainoa luu oli torahammas - mahdollisesti sian . Mainittuja ja kivihioi-

mia lukuunottamatta löydöt ovat epämääräisiä. Alueen ratkaisussa olennaista nähdäkseni ovat suuret maakivet, joiden keskellä kiveys on. Nämä tulenpidon sekä keramiikkalöytöjen ohella viittaavat jonkinlaiseen kultti- tai uhripaikkaan, minkään rakennuksen paikkaa ei alueella voi ajatella. Hautauksesta ei puolestaan ole mitään todisteita.

Latomus kohteessa II saattaa olla hauta tai myös uhripaikka, sillä kumpaankin viittaavat kivien välistä löytyvät saviastianpalat. Tarkempi kaivaus selvittänee asian.

Kohde III latomuksineen on rautakaudelle tyypillinen ilmiö Hämeessä. Latomus ison maakiven vierellä keramiikan ohella viittaa niinikään hautaan tai uhripaikkaan.

Raunio kohteessa IV saattaa olla muodostunut jo rautakaudella, mutta yhtä hyvin myöhemminkin pitkän ajan kuluessa. Rauniosta löytyneet pienet luunsirut viittaavat hautaan, mutta määritystä hajottavat pahasti monet eläimenluut - jotka saattavat olla myöhäisiäkin, sekä monet muut erilaiset löydöt. Metalliesineitä ei tästäkään löytynyt, keramiikkaakin ainoastaan yksi kappale.

Kiveystä kohteessa V pidän kuitenkin rautakautisena lukuisten keramiikanpalojen ansiosta, metallilöytö on toistaiseksi määrittelemätön. Alueen kiveys on mahdollisesti luontainen, mutta yksi hiottu kivi saattaa kuitenkin antaa sille merkityksen. Mahdollisesti paikalla on kohonnut vaja, jonka maapohjan kivinen alue muodostaa, kahta pyöreätä hiililäikkää lukuunottamatta puupaalutuksesta ei ole mitään merkkejä. Luonnollisesti kysymykseen tulevat monet muutkin mahdollisuudet, jotka jäävät arvauksen varaan.

Tilannekuva 15.7.1972

Kaivauspaikka tutkimuskohteessa I on kaivauksen jäljiltä sellaisenaan. Aivan vieressä kohoaa kuitenkin As. Oy. Haukkakartanon C-talo. Taloa varten tehdyn öljysäiliön asettaminen on rikkonut jonkin verran kohteen II nurkkaa. Kohde III on ympäristöineen luonnontilassa rakennusten B ja C välissä. Kohteista IV-V ei enää näy merkkejä.

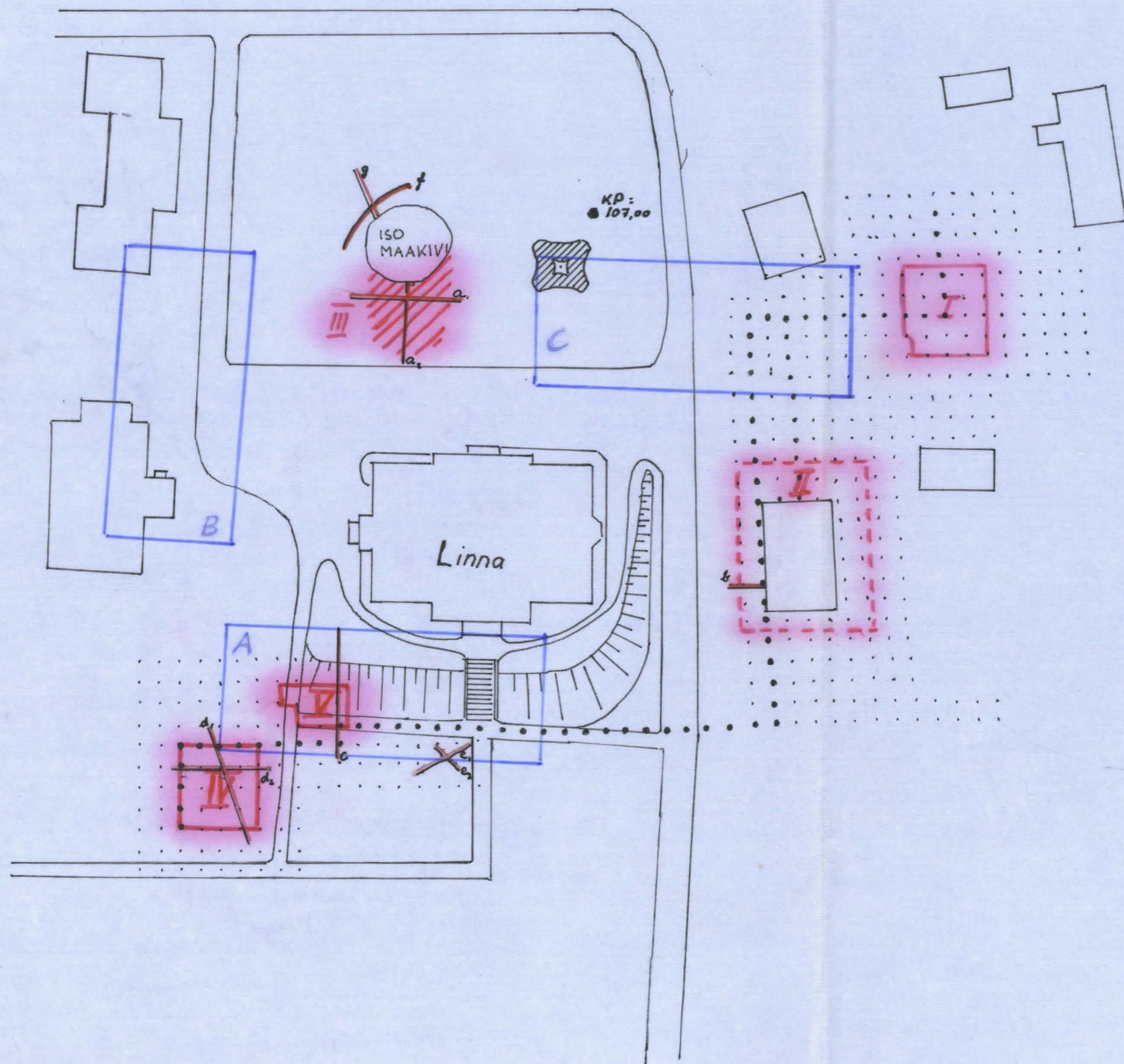
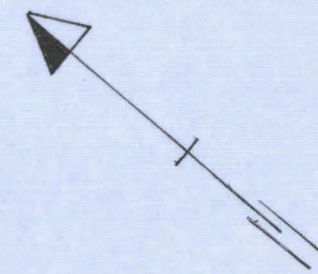
Helsingissä 31.8.1972

Kartta 2

Tampere
Takahuhti Linna

Yleiskartta Mk 1:500
Kaiv. Jouko Rätty
Piirt. Veikko Pakkanen

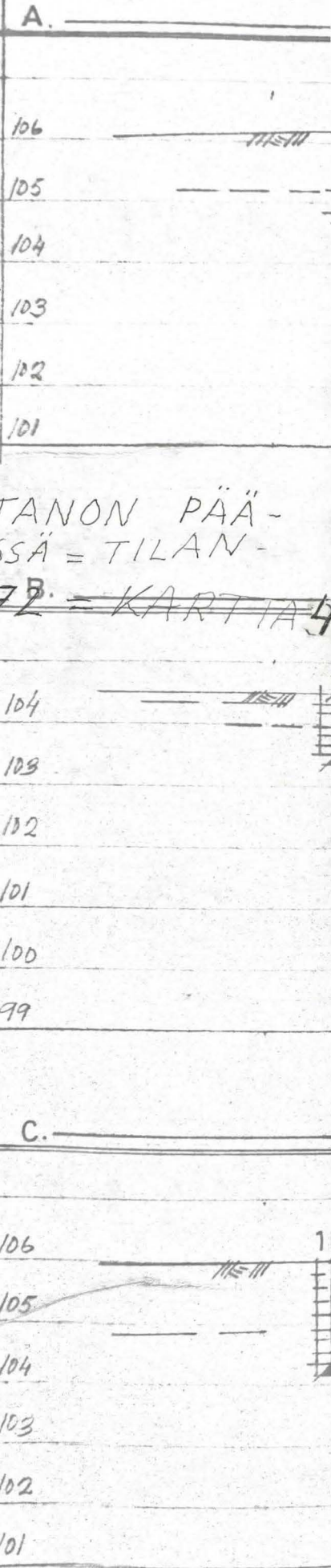
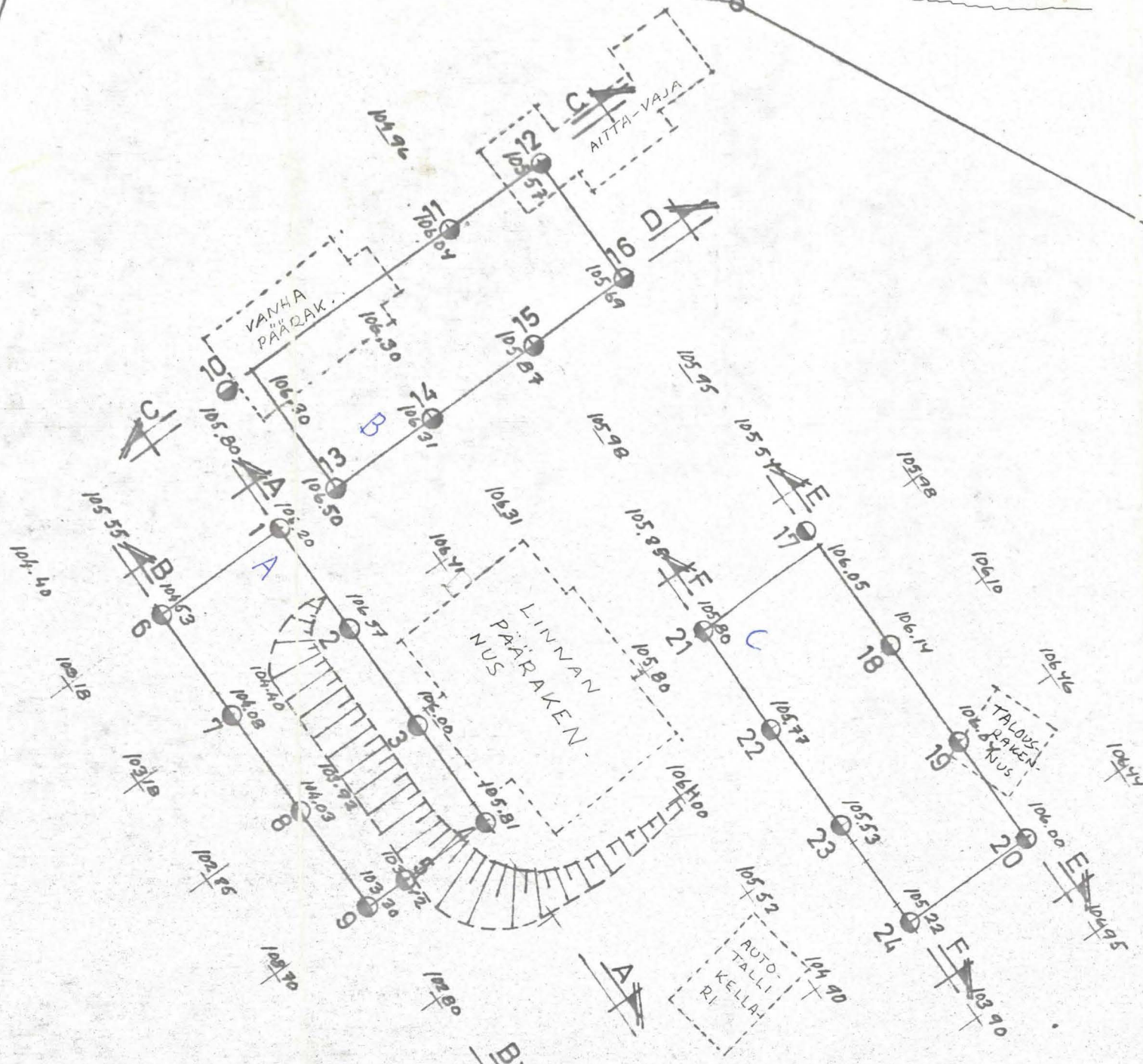
- As.Oy. Haukkakartanon uudisrakennus v.1972
- Purettava puurakennus v.1971
- Maahan upotettu suihkulähde
- Puistokäytävä nurmialueella
- Perustinja ja Paalutettu alue á 2x2 m
- Kaivettu kiinteä muinaisjäännös - 1971
- Kaivamaton kiinteä muinaisjäännös
- Puistoalueelle rauhoitettu kaivamaton kiinteä muinaisj." data-bbox="788 760 818 800"/>
- Koeoja

KARTTA 3

TAMPERE TAKAHUHDIN-
KATU 75

LINNA 1971/1972
PINTALUVUT MET-
RIÄ JA CM: IÄ ME-
REN PINNASTA
NORM. JÄRJESTEL-
MÄN MUKAAN.

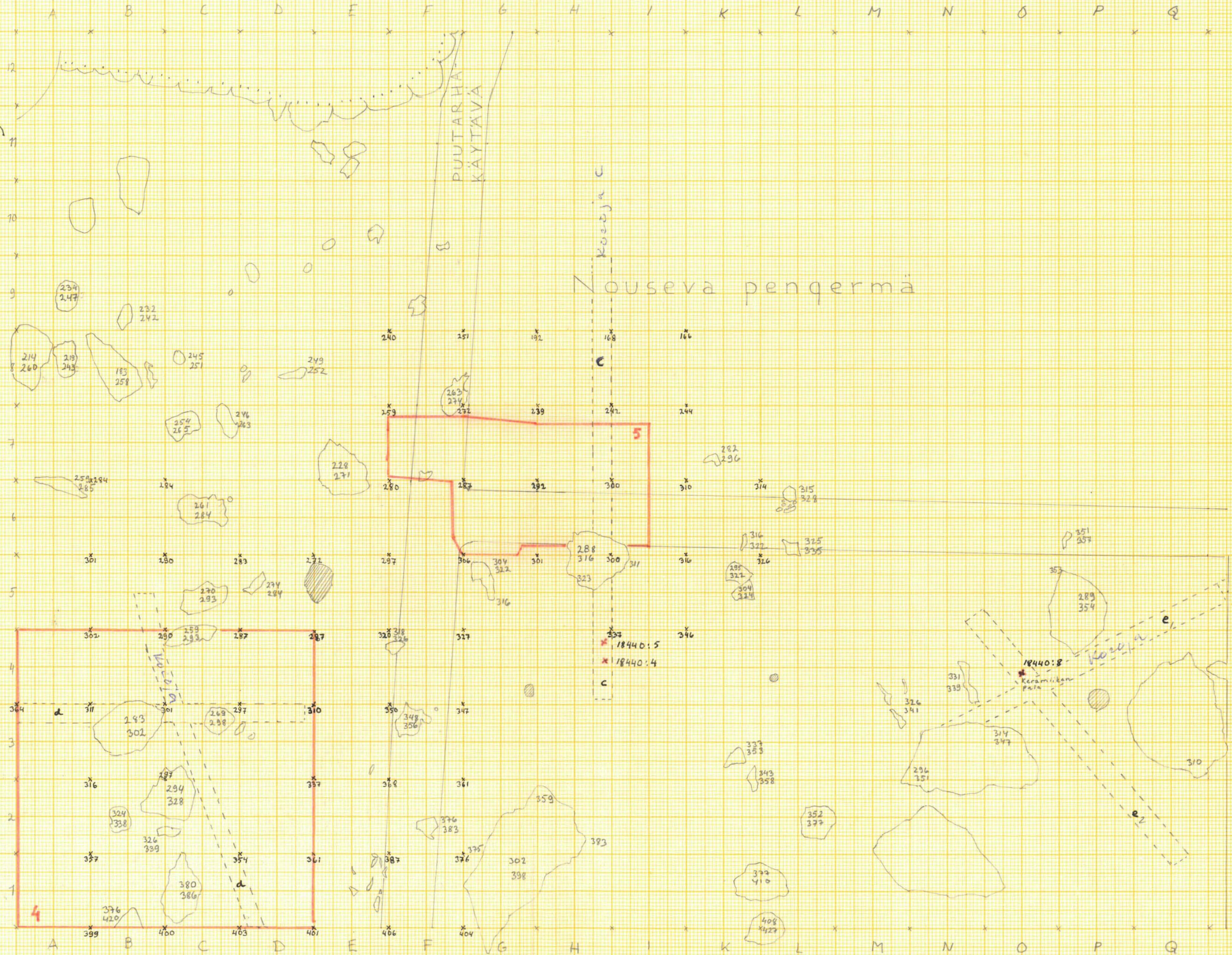
HUOM! KORKEUSLU-
VUT MUUTTUNEET!
KORJATUT LUVUT
AS. OY. HAUKKAKARTANON PÄÄ-
PIIRUSTUS N. O 1: S S Ä = TILAN-
NEKARTTA 1.6.1972 = ~~KARTTA 4~~

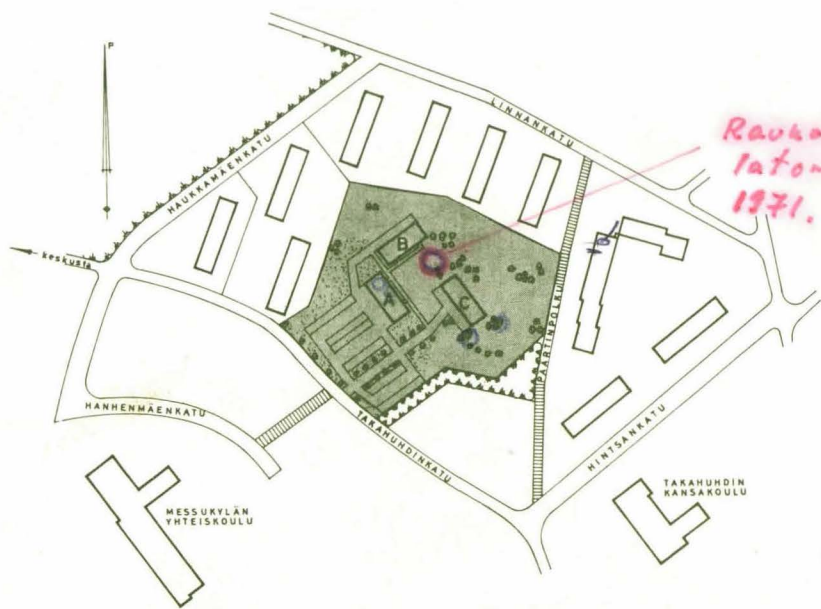

KARTTA 9

1971 ^{9/8}
TAMPERE TAKAHUHTI LINNNA
Kaiv. Jouko Rätty
Piirt. Veikko Pakkanen
Tutkimuskohteet 4-5 : maanpinta
MK 1:100
APUISTE 107,44 M YMP. (KP 107,00 M YMP.)

Koeeja
T-kohde 4:n kaiv.ala
    "   5:n
Kiven korkeus päältä
ja maan pinnasta
Sireenimajan kiretty
ruuna
Puu ja taimia

KARTTA 5

ASEMAPIIRROS

Raukkitettu kaivon
tatomus. Invent.
1971.

Kantavat rakenteet teräsbetonia. Ulkoseinät betonisia levykerroselementtejä. Väliseinät sileävalettua betonia, osaksi lastulevy- tai komeroväliseiniä. Portaat mosaiikkipintaiset tasot teräsbetonia, päällystettynä muovilaatoilla. Yläpohjassa lämpöeristeenä 20 cm mineraalivillaa. Vesikatossa kaksinkertainen huopakate puualustalle.

Ikkunat puurakenteisia, sisäänaukeavia.

Porrashuoneesta huoneistoihin johtavat ovet kaksinkertaisia, ulommainen tammipintainen. Sisäovet maalattuja laakaovia. Parvekeovet kaksinkertaisia, kytkettyjä, ulosaukeavia.

Lattiapäällysteenä asuinhuoneissa muovihuopamatto. Kylpyhuoneissa ja WC:ssä muovimatto.

Keittiöissä laatoitetaan keraamisilla laatoilla pesu- ja työpöytien taustat 3:lla, liedien kohdalla 4:llä rivillä.

Kylpyhuoneissa ammeen taustat ja päädyt sekä pesuallaiden taustat 4:llä rivillä.

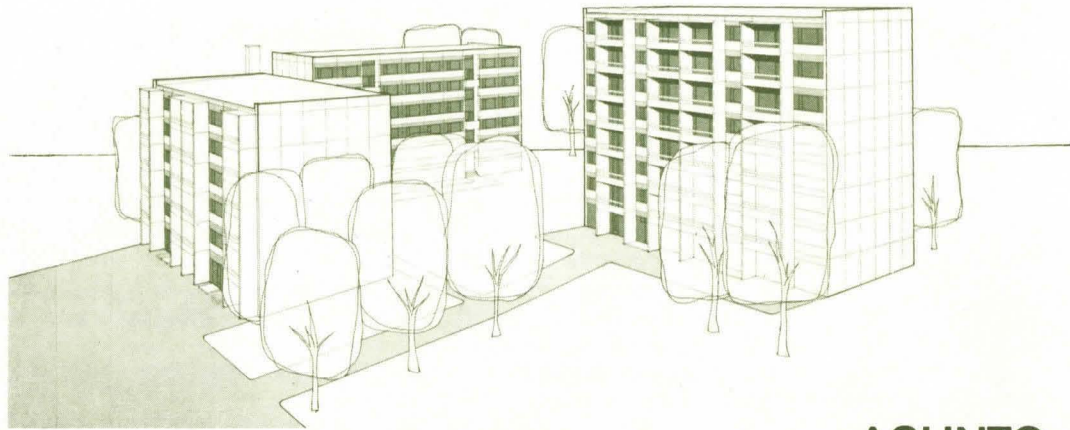
Keittiökaluusteet tehtaalla maalattuja standardikalusteita, pesupöydät krominikkeliterästä, työpöydät laminaattipintaisia. Liedet ovat 3-levyisiä, uuni-termostaattilla varustettuja.

Asuinhuoneiden seinät tapetoidaan, ikkunaseinät maalataan. Asuinhuoneiden ja eteisten katot käsitellään ruiskutasoiteella. Kaikki muut seinät ja katot asunnoissa maalataan.

Taloissa on koneellinen imu — keskusilmanvaihto. Hissit 4-hengen sivukonehissejä.

Taloustellarit koneellisesti jäähdytetyt. Yhtiöllä oma lämpökeskus, Pihalueet tehdään täydelliseen kuntoon asemapiirroksen ja työselityksen osoittamassa laajuudessa.

Arkkitehdillä on oikeus tehdä piirustuksiin tarpeellisiksi katsottavia vähäisiä muutoksia.

ASUNTO OY HAUKKAKARTANO

5/5586/PAPPILA/TAMPERE
TAKAHUHDINKATU 75

KARTTA 6

1971

Tampere

Takahuhti Linna

Kaiv. JR Piirt. VP
5-16-8-71

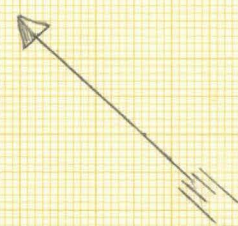
Kumpu I, maan-
pinta

Yleiskartta

MK 1:100

Kp. 107,00 mpy

Ap. +135 (108,35 mpy)

- Kummun pohja
= Kivitalomuksen
alue
- Iso maakivi
- Puu
- Kummun päälle
tehdyt sireenimajan
reuna

KARTTA 6

1971
Tampere
Takahuhti Linna

Kaiv. JR Piirt. VP
5-16.8.71
Kumpu I, maan-
pinta
Yleiskartta
MK 1:100
Kp. 107,00 mpy
Ap. +135 (108,35 mpy)

A
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
A

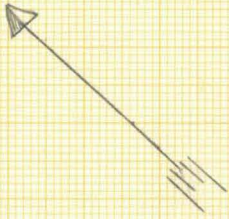

KARTTA 6 b

1971
TAMPERE
TAKAHUHTI
LINNA

TUTKIMUSKOHDE I
KUMMUN POISTON JÄLKEEN
YLEISKARTTA 2
MK 1:100

 NURMEA

-
- Kummun pohja
= Kivitalomuksen
alue
- Iso määkivi
- Puu
- Kummun päälle
tehdyin sirenimajan
seuna

I

B.12-65

38394

B.12-66

38395

T-KOHDE I VIELÄ KOSKEMATTOMANA
MAAKUMPUNA SIREENIKKÖINEEN

▲ KUV. LÄNSILUOT.
▼ KUV. ETELÄSTÄ

B.12-66

38396

B.12-67

38397

KUV. JOUKO RÄTY

TAMPERE MESSUKYLÄ
TAKAHUHTI LINNA - 71
TILANNE ALUEELLA VUONNA 1972

II

38398

Tutkimuskohde 2 sijaitsee puuainon vajan ympärillä tarkemmin kaidanattomana, Tansalla hämmöhtää Ar. Oy Haukkakartanon A-talo.

38399

Talon C vierellä sijaitseva tutkimuskohde 7 rakennuksen valmistuksen jälkeen kuvattuna kesällä 1972, Kaiteesta muistoin suoret maakivet.
Kuv. Frank Raey

TAMPERE MESSUKYLÄ
TAKAHUHTI LINNA 1971

KUV. JOUKO RÄTY

III

B. 24-25

38400

44-65

38401

- ▲ TUTKIMUSKOHDE 2
KUV. POHJOISESTA
KOEJA TOISEN OIK. OLEVAN
KOIVUN KOHDALTA VAJAAN.
- ▲ TUTKIMUSKOHDE 1 KAIVET-
TUNA RAKENNUSTÖIDEN
ALETTUA SYKSYLLÄ 1971.
TAUSTALLA KOHDE 2.
KUV. KOILLISESTA.

B:30-31
38402

RAUHOITETTU
TUTKIMUSKOH-
DE III
MAAKIVI JA LA-
TOMUS

Kuva idästä.

B:26-27
38403

Kuva kaakosta

B:22-33
38404

Kuva lounaasta.

TAMPERE MESSUKYLÄ TAKAHUHTI LINNA

V

TILANNE V. 1972 : AS. OY. HAUKKAKARTANO

38405

Tutkimuskohde III, kuvattuna
B-rakennuksen kulmasta
kesäkuussa 1972. Latomusalue
ja iso maakivi hämmöttävät
pikalampun takana rakoi-
tetussa puistikossa.
Kuv. J. Rätty.

Kuva lounaasta

Kuva itäkoillisesta

38406

Sama kohde päin-
vastaiselta suunnal-
ta. Taustalla B-
talo. Kuv. J. Rätty
1972.

TAMPERE MESSUKYLÄ TAKAHUHTI
LINNA 1971. KUVAT J RÄTY 1971

VI

B: 29-25
38407

TUTKIMUSKOHTEET IV JA V. KOEJOJAT D JA C.
LINNAN TALO OIKEALLA. LOUNAESTA.

42-42
38408

KAIVAUKSEN NAISKAUNE-
UTTA - MISS SUOMI 1972 -
KANDIDAATTI ANJA H.

38409

EDUSTALLA T-KOHDE V JA
TAKANA KOHDE IV. KUVA
PARVEKKEELTA IDÄSTÄ

TAMPERE MESSUKYLÄ TAKAHUHTI LINNA 1971

VII

KUV. JOUKO RÄTV · TUTKIMUSKOHDE I MAAKUMPU 1.

B:17-18 38410

B:22-23 38411

RAIVAAMATTOMANA SUUNNASTA ITÄKAAKKO... JA SAMA SIREENEIDEN RAIVAUKSEN JÄLK.

38412

B:39-38 B:40-41 38413

PANORAAMA KAAKOSTA ; ETUALALLA SEKTORIT II JA III. NUOTIALUE

TAMPERE MESSUKYLÄ
TAKAHUHTI LINNA 1971

VIII

TUTKIMUSKOHDE I, KUV. JOUKO RÄTY

20-21
38414

36-37
38415

SIREENIMAJA KUMMUN PÄÄLLÄ . KUV. KOILLISESTA . KUMPU AVATTUNA SEKTORISTA III . KERAM. JA TULI-
SIJA -ALUE ITÄKOILLISESTA .

TAMPERE MESSUKYLÄ TAKAHUHTI LINNÄ 1971

IX

KUV. JOUKO RÄTY

TUTKIMUSKOHDE I. KIVILATOMUS 1

516

6/7

7/8

38416

38419

38418

5/6

PANORAAMA SEKTORISTA I
LUOTTEESTA

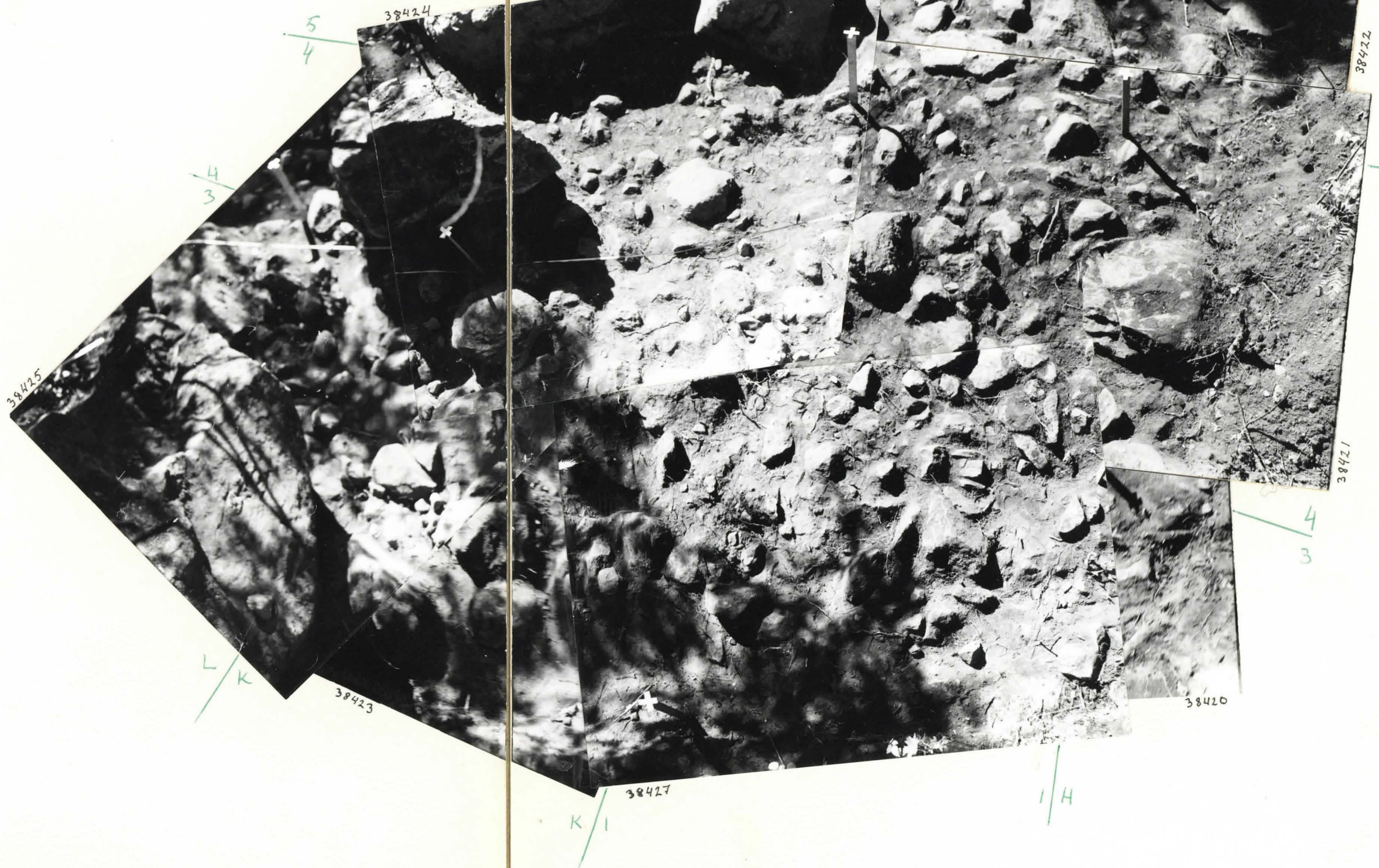
6/7

X

TAMPERE MESSUKYLÄ
TAKAHUHTI LINNA 1971

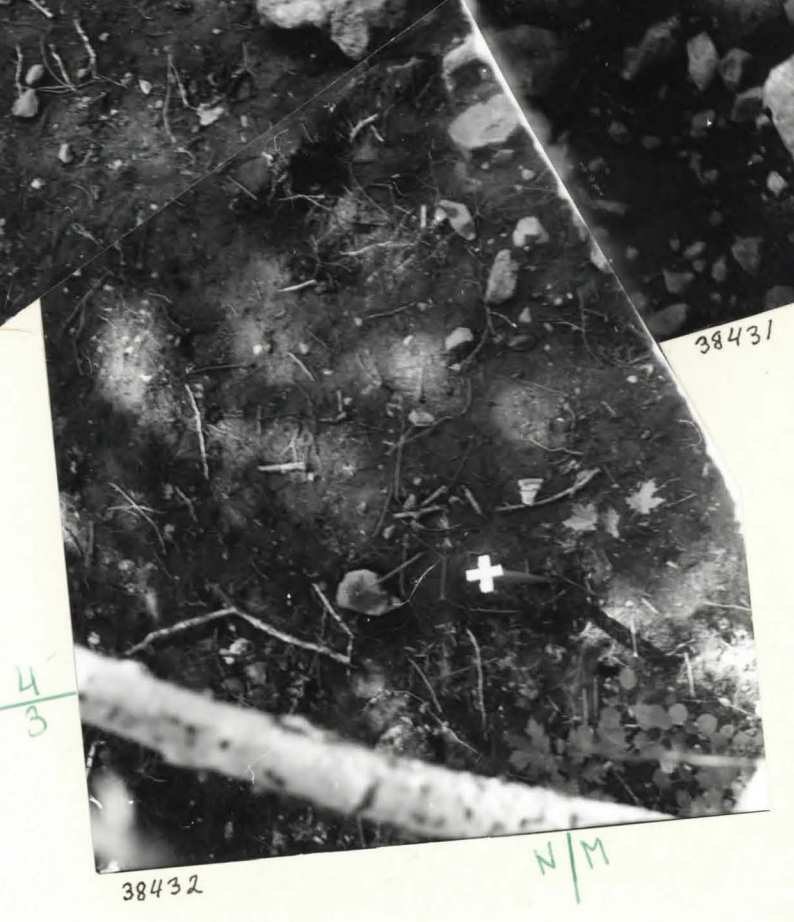
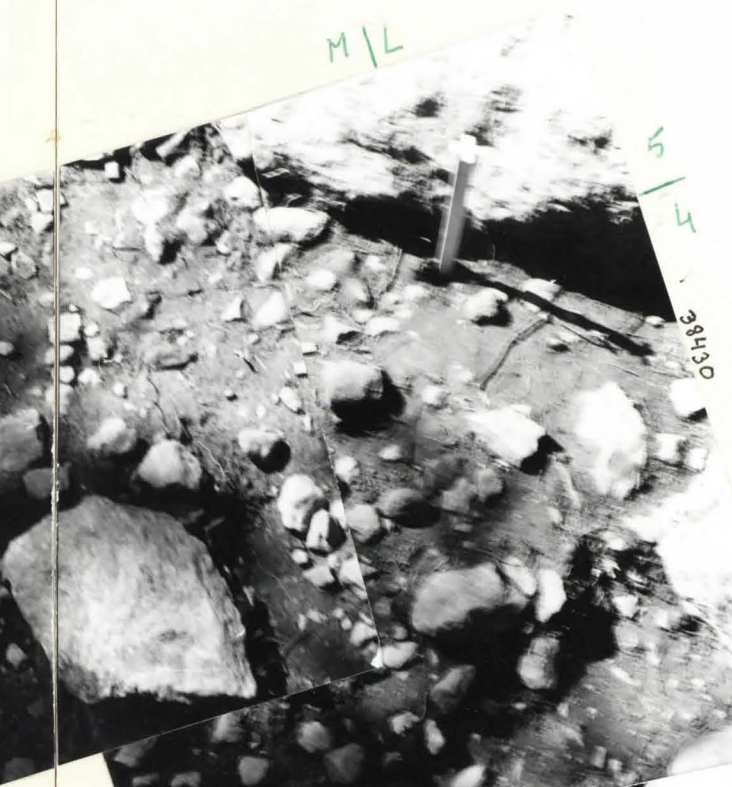
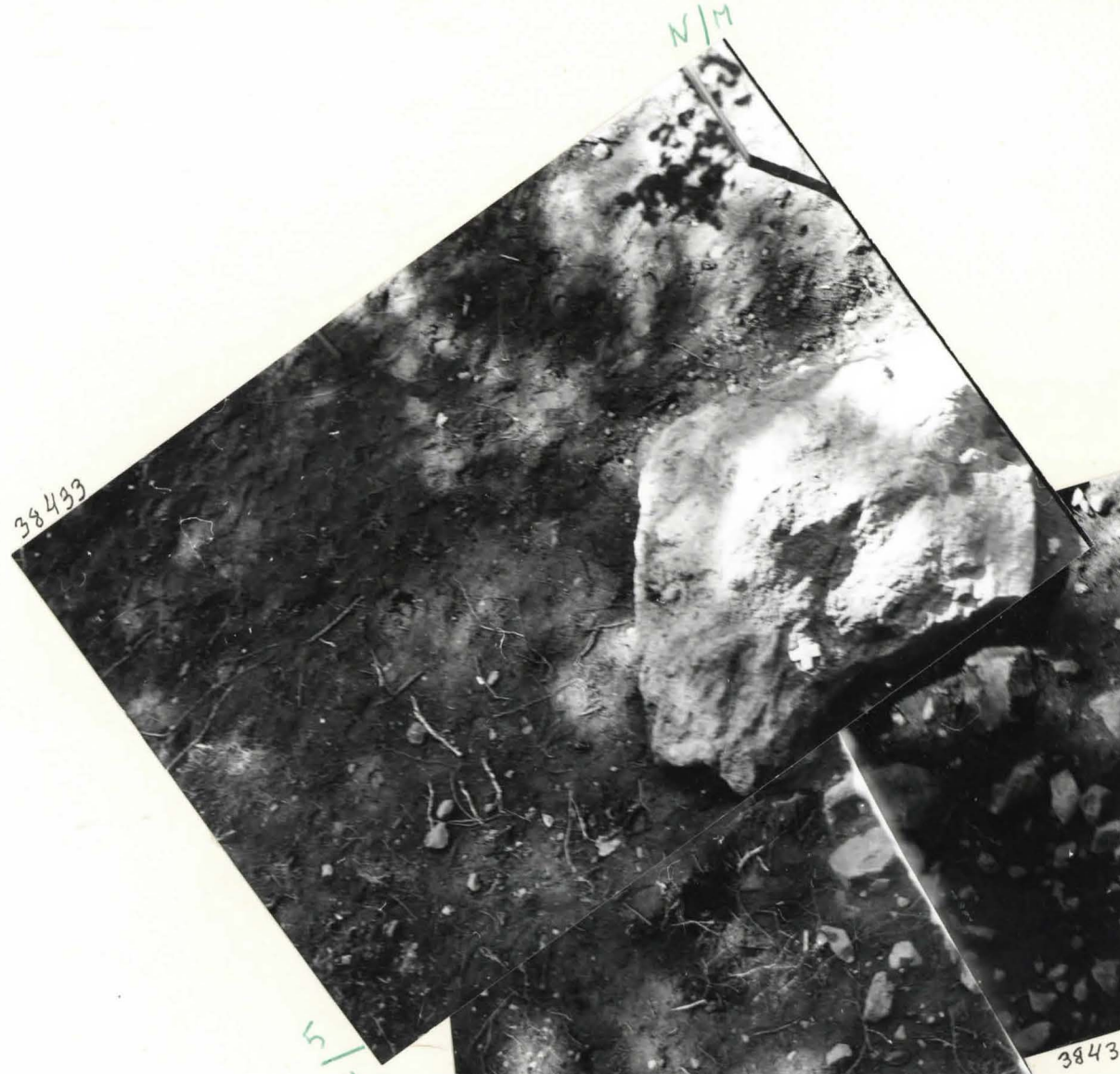
TUTKIMUSKOHDDE I KIVILATOMUS 1
KUV. JOUKO RÄTY

OSAPANORAAMA: SEKTORIT IV JA I
KOILLISESTA KUVATTUNA

TAMPERE MESSUKYLÄ
TAKAHUHTI LINNA 1971
TUTKIMUSKOHDE I OSA SEKTORISTA III
KUV. JOUKO RÄTY, SUUNNASSA ITÄ-LÄNSI.

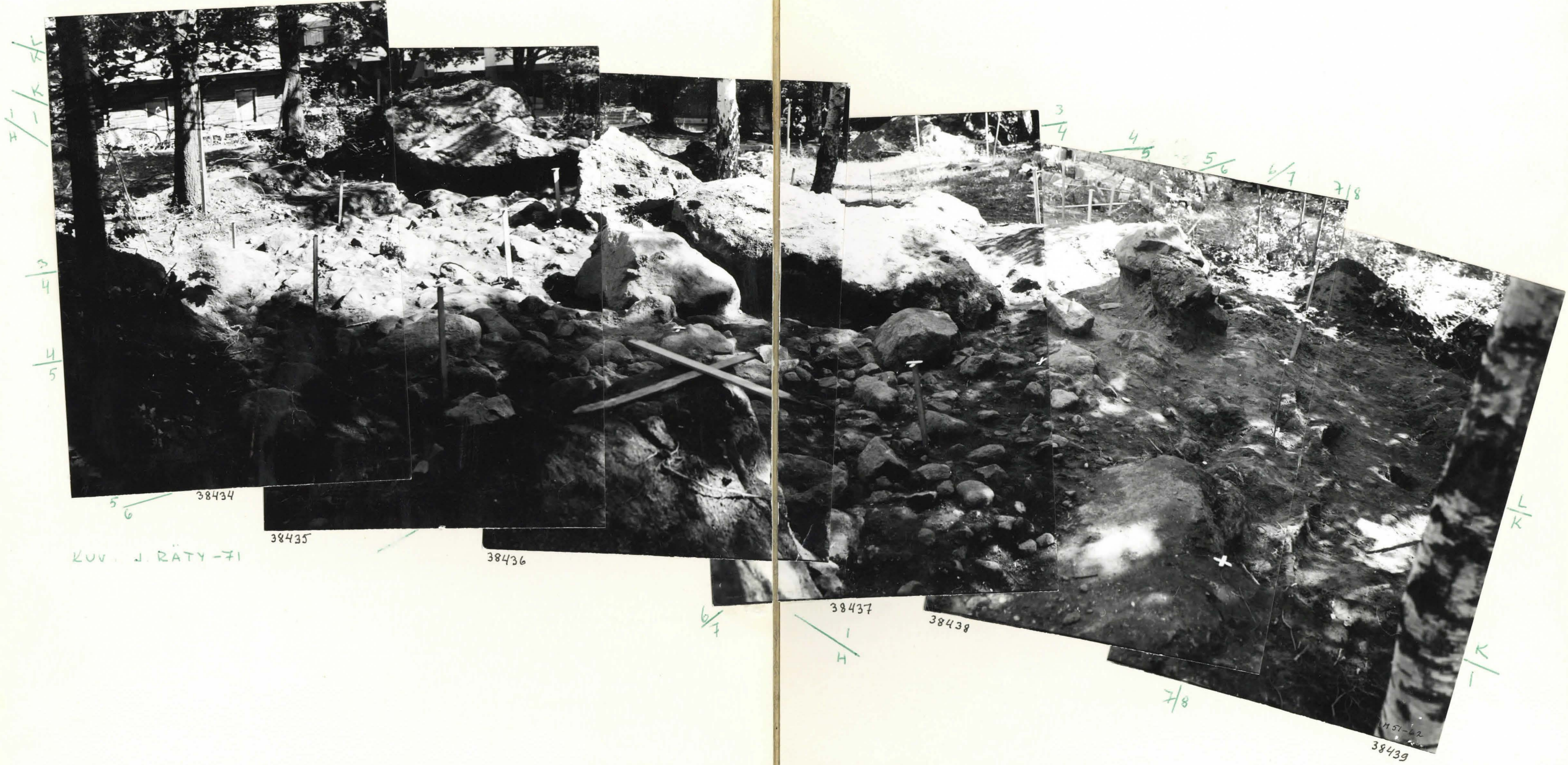
XI

38431

TAMPERE MESSUKYLÄ TAKA, HUHTI LINNA 1971 XII
 TUTKIMUSKOHDE I PANORAAMA LUOTEESTA KUMMUN POISTON JÄLKEEN
 KUVATTU LUOTEESTA, KUV. JOUKO RÄTY

KUV. J. RÄTY - 71

TAMPERE MESSUKYLÄ TAKAHUHTI LINNA 1971 XIII
 TUTKIMUSKOHDE I PANORAMA LUOTTEESTA
 TILANNE LOKAKUUSSA 1971 RAKENNUSTYÖN ALETTUA TALON C OSALTA.
 KUV. JOUKO RÄTY

66-67 38441

38440

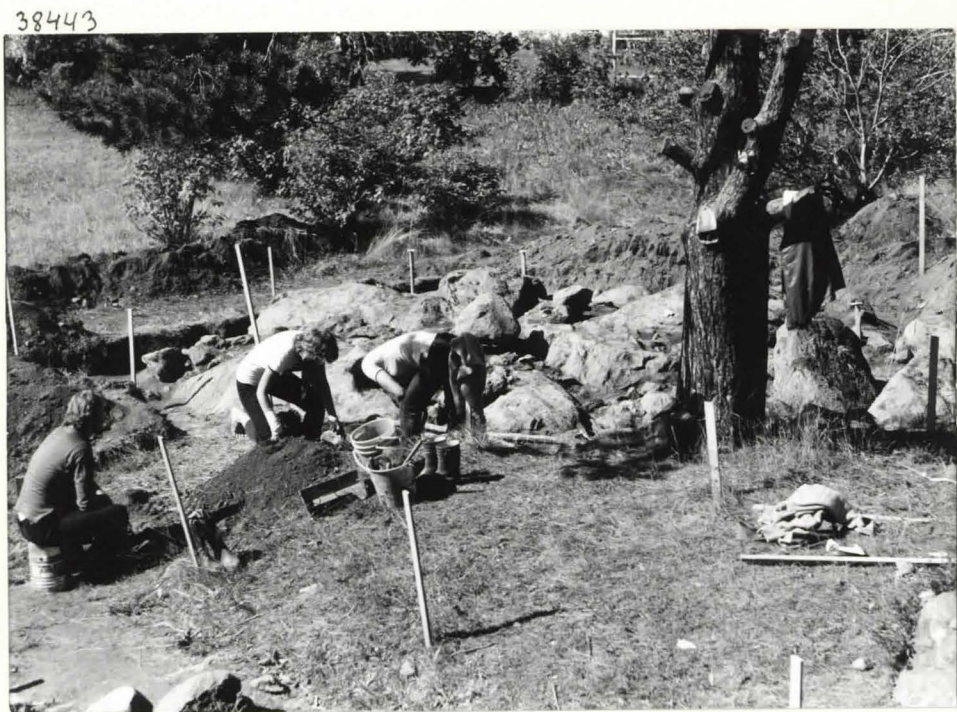
38442

"5 PANDRAAMA MÄNNYSTÄ
KUVATTU KOILLISESTA"

D/C

KUVATTU ITÄKOILLISESTA Penger-
män päältä

TAMPERE MESSUKYLÄ
TAKAHUHTI LINNA 1971
TUTKIMUSKOHDE IV KUV. J. RÄTY

XIV

XV

38452a

38456a

38453a

38455a

38454a

TAMPERE MESSUKYLÄ
TAKAHUHTI LINNA 1971
TUTKIMUSKOHDE IV
PANORAAMA KOILLISESTA
KUVA MÄNTYPERSPKTIIVISTÄ
KUV. J RÄTY

TAMPERE MESSUKYLÄ
 TAKAHUHTI LINNA 1971
 TUTKIMUSKOHDE IV
 PANORAAMA LUOTEESTA . KUV. J. RÄTY

XVII

TAMPERE MESSOKYLÄ
TAKAHUHTI LINNA 1971
TUTKIMUSKOHDE V
KIVEYS

38797

38798

Kiveys kuvattuun luoteesta,
Kiveys itäkoillisesta, pengermältä päin kuvattuna.
↓

▲
38800
38799

hiottu tai hiotut
kivi

KRÖÖJA C I